

Telefon til Høgna Hoydal

Ragnar Magnussen,
Tórshavn:

– Hvussu verður við útbúgvingarmøguleikum, tá komið er á mál við sjálfstýrispolitikkinum?

– Vit hava sagt, at politikkurin hjá okkum miðar eftir einum felags ríkisborgararétti fyri føroyingar og danir. Tí verða útbúgvingarmøguleikarnir, sum vit hava í dag, teir somu - teir verða ikki skerdir. Men tað er kortini týðningarmikið, at vit fáa avtalur við onnur lond um útbúgving eisini. Hetta arbeiðið er byrjað, og Signar á Brúnni hevur, landsstýrismaður í undirvísingarmálum tosað við norskar og íslenskar myndugleikar - eisini hava vit havt samband við Ongland um tað sama. Niðurstøðan er tann, at vit varðveita somu útbúgvingarmøguleikar, sum vit hava í dag umframt at vit fáa útbúgvingarmøguleikar í øðrum londum. Men tað krevur so eisini tað, at vit fara at fígga lesturin hjá teimum ungu. Men tað krevur sína tíð, at vit fáa alt hetta upp á pláss.

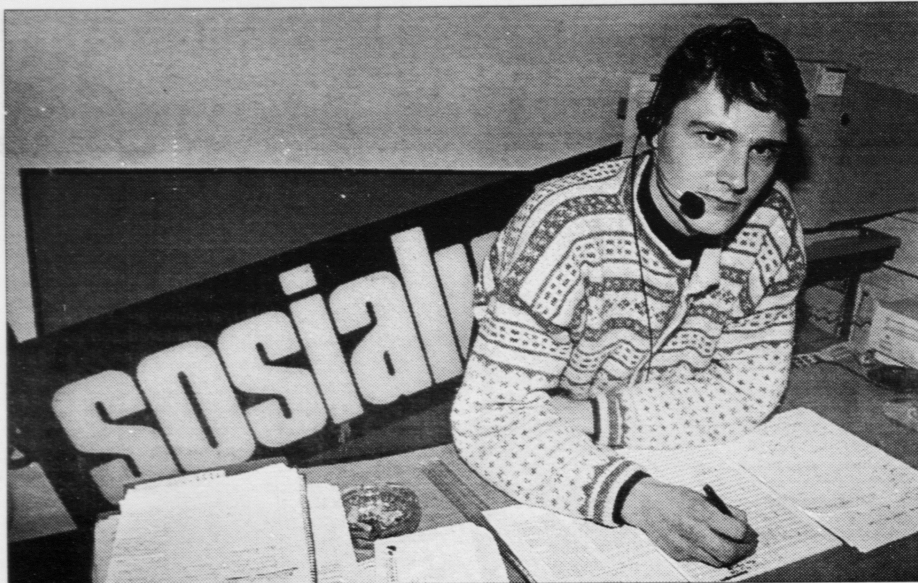
Men myndin um at vit skulu missa teir útbúgvingarmøguleikar, vit hava í Danmark passar ikki - tað er ikki tað, sum liggur í kortunum.

– Men hava vit nakra í-tøkjiliga avtalu við norðmenn og íslendingar?

– Nei, enn hava vit ikki gjørt nakra avtalu, men hetta arbeiðið er í gongd. Annars verður fri atgongd til lestur í norðanlondum - sambært avtalu millum londini. Spurningurin verður bara, hvør skal rinda stuðulin til tey lesandi. Sum er nú, er lættari at fara til Danmarkar - tí har fáa tey stuðul.

– Hóast vit fáa eina millard í stuði frá Danmark, so hava vit ikki megnað at geva okkara gomlu nøktandi kor - hvat ætla tit at gera við hetta málið?

– Nógv óttast, at tað fer at ganga út yvir vælferðarskipanina, um vit fara undir samráðingar um at minka blokkir. Men tað sum vit

Sunnudagin millum klokken 17 og 19 høvdu lesarar hjá Sosialinum høvi at hitta Høgna Hoydal, landsstýrismann í sjálfstýrismálum í telefonini á Sosialinum. Mynd: Álvur Haraldsen

– Vit skulu hava felags ríkisborgararétt við danir

og tí verða útbúgvingarmøguleikarnir í Danmark ikki skerdir, tá vit fáa fullveldi. Men tað er kortini týðningarmikið, at vit fáa avtalur við onnur lond um útbúgvingarmøguleikar, segði Høgna Hoydal, landsstýrismaður í sjálfstýrismálum m. a. sunnudagin, tá lesarar hjá Sosialinum høvdu høvi at hitta hann í telefonini

gera nú, er at seta gongd á eina prosess, har vit skulu fígga størri part av samfelagnum sjálvir.

Tá vit fara undir eina skiftisskipan við Danmark, so er tað av týðningi, at vit varðveita teir pensjónsskipanir, vit hava, og at tað ikki gongur út yvir tey veikastu. Pensjónirnar skulu ikki verða treytaðar av um vit hava sjálfstýri ella ikki. Tað sum tað snýr seg um er minka tann partin sum fer til vinnulívstudning. Spurningurin um hvussu vit skulu tryggja pensjónirnar í framtíðini er til viðgerðar í samgonguni.

Tað verður tann vanligi

politikkurin í Føroyum, sum fer at gera av, hvussu pensjónsviðurskiptini verða í framtíðini. Tað hevur einki við loysing ella samband at gera.

Spurningurin um ríkisrættarligu stöðuna er ikki tað, at loysa og so steðgar alt upp. Spurningurin um sjálfstýri er eisini at taka okkum av okkara gomlu og okkara vælferðarskipan - so eg haldi tað er skeiðt at tengja teir báðar spurningarnar saman.

Nógv fólk spyrja eisini um krigspensjónina. Men her er at siga, at hetta er ein avtala millum tann einstaka føroying, sum sigldi undir

krígnum og við statin. Hetta eigur eftir mínum tykki at halda fram óbroytt.

Hvussu kunnu vit fáa fiskivinnuna at verða ein minni part av føroyska vinnulívnum. Hava tit í landsstýrinum tosað um, hvussu tit kunnu fáa aðrar vinnu at gerast ein størri part?

– Jú, tað verður tosað nógv um hetta í landsstýrinum. Endamálið við at broyta teir formligu partarnar í samfelagnum so vit fáa sjálfstýri er, at vit verða búskaparliga sjálfbjargin. Tað er heilt avgerandi, at vit fáa fleiri bein at standa á vinnuliga - skal tað verða

nógur meining í at hava eitt sjálfstøðugt føroyskt samfelag. Eftir mínum tykki er tað ein fyrirtreyt, at vit fáa gongd á at broyta hesa prosessina í vinnulívnum, at vit fáa fulla ábyrgd av landinum. Vit hava roynt okkum undir núverandi skipan, har vit kunnu siga, at meginparturin av stuðninginum sum er komin uttanfrá, er farin út aftur sum stuðningur til vinnulív.

Ein vinnulívspolitikkur sum miðar eftir, at vit eru búskaparliga sjálfbjargin, er heilt avgerandi fyri teimum politisku broytingunum, vit arbeiða við.

– Nú hevur fiskivinnan

ikkí givið so nógv til samfelagið - tí tað hevur verið latin so nógur studningur. Átti vinnan ikki at verið soleiðis skipað, at hon gav so nógv at sær, at til bar at lata stuðul til aðrar vinnur?

– Jú, tað er júst tað. Hetta kundu vit gjørt við skiftisskipanum. Setu vit okkum fyrri, at vit skulu verða politiskt sjálfstøðug, so vil hetta eisini leggja trýst á vinnulív og skapa nýggjar málsetningar fyri vinnumenningina í samfelagnum - hetta má verða ein partur av politisku prosessini, sum er í gongd. Spurningurin er so, hvussu skjótt kann ein alternativ vinna byggjast út. Hetta verður eisini avgerandi fyri, hvussu góða avtalu vit fáa við danir um eina búskaparliga skiftisskipan, so vit kunnu standa á egnum beinum.

– Men verður ikki neyðugt at stuðla eitt sindur fyrri at seta í gongd?

– Jú, tað verður tað. Vit hava roynt ymsar skipanir. Framtaksgrunnurin hevur verið nógv kritiseraður, men vit mugu ansa eftir, at tað ikki verður landsstýrið ella politikarar, ið sita og gjara út til ávíst vinnulív, men at vit fáa nakrar skipanir, sum kunnu stuðla nýskapan í vinnulívnum uttan at tað beinleiðis er eftir politiskar stýring. Framtaksgrunnurin skal jú broyta sínar viðtøkur, so hann í størri mun kann stuðla nýggjar vinnur og ávís øki - tað er tann vegin, eg haldi vit skulu fara við stuði.

Hevur landsstýrið nakkað í ætlan um eftirútbúgving av arbeiðsmegini?

– Jú, tað hava vit. Vit hava eisini sett okkum fyrri at orða ein útbúgvingar- og granskingarpolitikk. Samgongan, sum hevur sett sær fyrri at fáa sjálfstýri, skal eisini kunna prógva at vit eisini hava ætlanir á teimum økjum. Samfelagið skal endurreisast á øllum økjum.

Kjarnin í spurninginum um sjálfstýri er, um tað kann elva til, at vit fara at seta okkum nýggj mál á teimum ymsu økjum, so vit fáa endurreist samfelagið á nýggjum grundarlag.

Sjálfstøðugt ríki og sjálfstøðugur statur er tað sama

Jørgin Evald Solmunde:

– Hvør munur er á orðinum «statur» og «ríki»?

– Ja, tað eru nógv hugtøk sum sleingjast í luftini, tá vit tosa um sjálfstýri. Men ítøkiliga er eingin munur á hasum orðunum. Tað er kanska ein spurningur, hvussu lögfrøðin definerar hetta, men eitt sjálfstøðugt ríki og ein sjálfstøðugur statur er í veruleikanum tað sama.

– Tí siga, at vit skulu hava samstarv m. a. í uttanríkisspurningum. Vit tað siga, at danir framvegis skulu stýra okkara uttanríkis-

politikk?

Endamálið hjá landsstýrinum er, at vit sjálv skulu stýra uttanríkispolitikkinum við egnum uttanríkisráðherra. Men tað sum miðað verður eftir er, at hava eitt praktiskt samstarv við Danmark, sum vit eisini hava í dag, har vit kunnu keypa okkum tænastur av uttanríkisverkinum úti í heimi. Onnur smá lond, t. d. Ísland og Malta hava ikki nógvar sendistovu úti í heiminum. Tey hava fyrst og fremst sendistovu í New York, í ST, og øðrum londum, tey hava nógv handilssamstarv

við.

Vit mugu minnast til, at tað tekur sína tíð, áðrenn vit hava bygt upp eina uttanríkisstænastu. Tað krevur drúga tíð og roynt fólk, og hetta er eisini treytað av, hvørja stöðu vit skulu hava við ES.

– Um hetta verður veruleiki. Verður tá ríkisfelagskapurin við Danmark varðveittur, ella verður hann tikin av?

– Nú hava vit aftur eitt hesum hugtøkunum. Hvat er ríkisfelagsskapur - í dag er ríkisfelagsskapurin tað, at vit hava eina danska grund-

lóg, sum eisini er galdandi fyri Grønland og Føroyar. Vit miða eftir at fáa eina sjálfstøðuga føroyska grundlóg og eitt sjálfstøðugt føroyskt ríki, og so miða vit eftir at fáa okkurt samstarv við Danmark á tí grundalagnum, onkur hevur nevnt tað ein ríkafelagsskap. Tað verður ein felagsskapur, men ikki tann, sum vit kenna í dag, men ein felagsskapur millum tvey sjálfstøðug lond.

– Líkist hatta so sjálfstýrislógini hjá Javnaðarflokkinum?

Nú veit eg ikki rættuliga, teir tosa um økt sjálfstýri undir donsku grundlógini. Men tað verður áhugavert at siggja undir viðgerðini í tinginum, hvat Javnaðarflokkurin vil, og haldi ikki vit eru so langt frá hvørjum øðrum. Skulu vit hava føroyskan ríkisborgararétt, skulu vit hava føroyskan uttanríkispolitikk, so noyðast vit at hava eina sjálfstøðuga grundlóg, sum setur karmarnar um tað.

– Hvat merkir ein føroysk grundlóg?

– Tá hevur tú staðfest, at

alt valdið yvir Føroyum liggur í Føroyum. Landsstýrið er tá hægsti umstingarmyndugleiki og løgtingið sum er hægsti löggevandi myndugleiki og so mugu vit hava dómsvaldið á føroyskar hendur. Og tá er tað tað føroyska fólk, sum hevur tikið stöðu til, undir hvørji skipan vit skulu liva.

Tá kunnu vit siga, at vit statsrættarliga eru leys av Danmark.